

**SAKARYA ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM
FAKÜLTESİ DERGİSİ**

ISSN: 1303-0310

Gönderi Tarihi: 1 Eylül 2014 - Kabul Tarihi: 11 Kasım 2014

**Türk Denizcilik Tarihi Öğretiminde Kullanılabilecek Romanlar Üzerine Bir
Değerlendirme**

“Varsın onlar dar mezarları ve kelli fellî mezar taşlarıyla iftihar etsinler.

Bizim okyanustur mezarımız engindir kefenimiz.”

Özgür AKTAŞ¹

Öz: Bu çalışmanın amacı Türk denizcilik tarihi öğretiminde kullanılabilecek romanların değerlendirmesini yapmaktır. Bu amaçla literatür taraması yapılmış ilgili romanlar tespit edilmiştir. Çalışmanın yöntemi doküman analizine dayanmaktadır. Türk denizcilik tarihi öğretiminde kullanılabilecek romanlar incelenerek içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Denizcilikle ilgili romanlarda kahramanlık, vatanseverlik, aşk, özlem, intikam gibi duygulara yoğun bir şekilde yer verilmiştir. Kimi romanlar tarihsel gerçeklikten hareket ederken kimi romanlar tarihsel gerçeklikten tamamen uzaklaşarak bir âdeta bir masal havasına bürünmüştür. Romanlarda konu edilen olayların zamanı 16. ve 17. yüz yıl mekânı ise Akdeniz’dir. Denizcilik tarihi alanında başlıca roman yazarları ise Abdullah Ziya Kozanoğlu, Cevat Şakir Kabaağaç, Ziya Hanhan, Feridun Fazıl Tülbentçi’dir. Romanların başkahramanları Barbaros Hayrettin Paşa, Turgut Reis, Oruç Reis, Kemal Reis, Piri Reis ve Kurtoğlu Muslihittin Reis’tir. İncelenen romanlara bakıldığında hasım kahramanlar Şarklen, Anrea Doria, II. Philip ve Malta Şövalyeleri’dir. Romanlarda Batı dünyası güvenilmez ve çıkarıcı bir şekilde tasvir edilmiştir. Türk korsanları ise cesaret, vatanseverlik, dürüstlük gibi duygulara sahiptir. Türk denizcilik tarihi ile ilgili yazılan romanların Osmanlı Devleti’nin yükselme döneminde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu durum kazanılan zaferlerin gelecek kuşaklara aktarılmak istenmesi olarak da yorumlanabilir. Denizcilik ile ilgili romanlar ortaöğretim ve yüksek öğretimde kullanılabilecek eserler arasındadır. Yüksek öğretimde bu romanlar Türk Denizcilik tarihi dersi ile Osmanlı-İspanya ile Osmanlı-Portekiz ilişkilerini anlatmak için yararlanılabilecek eserler arasındadır.

¹ Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD/ Kars/ Türkiye

E-Mail: ozgurkafkas@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Deniz, Tarihî Roman, Türk Denizcilik Tarihi, Tarih Eğitimi

An Evaluation into the Novels likely to be used in the Teaching of Turkish Naval History

Özgür AKTAŞ²

Abstract: The aim of this study is assessment of the novel which is could be used in the teaching of Turkish maritime history. For this purpose literature research has been made and novels which belong to Turkish maritime have been identified. The investigation method is based on document analysis. The novels which could be used in Turkish maritime history are evaluated by examining the content analysis. Maritime-related novels of heroism, patriotism, love, longing, a feeling of vengeance are given intensive. Some novels, historical novels that move from reality completely away from historical reality are shrouded in an air of a fairy tale. Time of the events are 16th and 17th centuries and place of events is Mediterranean Region. Protagonists of the novels of Barbarous Hayrettin Pasha, Turgut Reis Oruç Reis, Kemal Reis, Piri Reis and Muslihittin Kurtoğlu Reis. Mainly in the field of maritime novelists are Abdullah Ziya Kozanoğlu, Cevat Şakir Kabaağaç, Ziya Hanhan, Feridun Fazıl Tülbentçi. When we look at the novels examined, hostile heroes are Anrea Doria, II. Philip and Knights of Malta. The Western world has been portrayed in a way that is untrustworthy and manipulative. Considering the study of the novels written during the rise of the Ottoman Empire is concentrated. The victory of this case to be transferred to future generations can be interpreted as desired. Marine-related novels can be used in secondary and higher education. Secondary education is focused on the promotion period of the Ottoman Empire. In higher education, these novels could be utilized where the Ottoman-Turkish maritime history courses in Spain-Portugal relations with the Ottoman Empire.

Keywords: Sea, Historical Novel, Turkish Maritime History, History Education.

² Kafkas University Faculty of Education, Social Science Teaching Department, Kars/TURKEY.

E-mail: ozgurkafkas@gmail.com

Giriş

Tarih bilimi ve edebiyat arasında yakın bir bağ vardır. Edebiyat ile tarihin çalışma alanları farklı gibi görünse de pek çok ortak noktada birleştikleri söylenebilir. Tarih, insanın geçmişteki eylemlerinin kaydı, edebiyat ise insanın duygu ve düşüncelerinin kaydı şeklinde tanımlanabilir. Ata (2000), 19. yüzyılda tarihin bağımsız bir bilim olarak ortaya çıktığını ve edebiyatın bir biçimi olarak başladığı şeklinde ifade etmiştir. Tarih, geçmişi konu edinen bir bilim dalıdır. Geniş anlamda edebiyat, yaşayan tarih anlamındadır (Karaalioğlu, 1980). Tarih ve edebiyatı, sürekli birbirine koşut giden, yoğun biçimde birbirine yansıyan, birbirini etkileyen iki önemli alan olarak görmüştür. Bu nedenle tarihçilerin, irdelediği öneme ilişkin saptamalarını kesinleştirmek amacıyla edebî eserlere; edebiyatçıların da tarihe yöneldiklerini söylenebilir (Çencen, 2010: 37).

Tarihsel bilgilerin geleceğe taşınmasında edebi ürünler kullanmak ve edebi eserlerden yararlanmak oldukça önemlidir. Edebi ürünler tarih derslerini çekici kılmakta, tarihsel düşünme becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır (Levstik, 2008: 119). Bu edebi ürünler arasında ilk akla gelenlerden biri romanlardır (Şimşek, 2006: 65).

Tarihî romanlar, konularını tarihte yaşamış kahramanlardan onların çevresindeki gerçek ve hayal ürünü kişilerin yaşam ve serüvenlerinden alan romanlardır (Öztürk ve Otluoğlu, 2005: 127).

Bu romanların kullanılabilceği alanlardan birisi de Türk denizcilik tarihidir. Türk-İslâm edebiyatında denizin önemli bir yer tuttuğu aşikârdır (Çelik, 2007: 525). Türk denizcilik tarihi ile ilgili romanlara bakıldığında ağırlıklı Akdeniz’de faaliyet gösteren Türk korsanlarının konu edildiği görülmektedir. Türk korsanlarını maceraları sadece Akdeniz’de kalmamış İzlanda’dan Amerika’ya kadar ulaşmıştır. II. Meşrutiyet döneminde Donanma Mecmuası’nda denizcilerin yaşamlarını anlatan edebi ürünlere yer verilmiştir. Barbaros deniz kahramanları arasında yüzyıllarca önce öne çıkmıştır. “Preveze Deniz Zaferi” ve bu zaferin yıldönümü kutlamalarıyla başta Barbaros Hayretin Paşa olmak üzere Türk denizcilerinin yaşamları ön plana çıkmaya başlamıştır. Barbaros’un şöhreti 1960 sonrasında da popüler tarihin konusu olmaya devam etmiştir. Turgut Reis, Şaban Reis, Oruç Reis, Uluç Reis, Kemal

Reis gibi isimler Türk deniz kahramanları olarak ilgi görmüştür. Akdeniz’de Türk Akıncıları, Deniz Kaplanları, Deniz Kurdu gibi başlıklar alanında denizcilerin heyecan dolu serüvenleri yazılmıştır. Deniz kahramanlarının korsanlıkla geçen hayatları özellikle otuzlu yıllardan sonraki yayınlarda daha belirgin bir hal almıştır. Gazetelerde gittikçe ilgi gören aşk-cinayet-entrika romanlarının tefrikalarıyla birlikte, deniz kahramanlarını anlatan kitaplar oldukça ilgi çekmektedir (Özcan, 2011: 286). Arapça olan korsan kelimesi İtalyanca “Corsaro”dan gelmiştir. Kimi görüşlere göre ise korsan kelimesi Hıristiyan için kullanılmakta Türk denizcilere Levent denilmektedir (Bostan, 2004: 64). Âdeta bir korsan yatağı olan Akdeniz’de adam kaçırmaya, köle olarak kullanma ve satma bölgede bilinen bir faaliyettir. Deniz aşırı bir yerden kaçırılan insanların evlerine hatta ülkelerine dönmesi neredeyse imkânsızdı. Korsanlıktan elde edilen bu kârlar daha fazla insanı korsan olmak için adeta teşvik etmiştir (Koloğlu, 2012: 10). Osmanlı Devleti’nin donanmasını Akdeniz’de kendini hissettirmesiyle beraber korsan gemileri devlet gemileriyle güçlerini birleştirmiştir (Bostan, 2010: 12). Büyük deniz seferlerinin ve kuşatmaların ikinci planda olduğu 15. Yüzyılın son çeyreği ile 16. Yüzyılın son çeyreğinde korsanlık doruğa ulaşmıştır. Bu durum korsanlığın resmî savaşların boşluğunda geliştiğini göstermektedir (Bostan, 2011: 36) Barbaros Hayrettin Paşa, Oruç Reis, Turgut Reis, Kurtoğlu Muslihittin Reis, Piri Reis romanlara yansımış ünlü Türk korsanlarıdır. Turgut Reis’in Malta Kuşatması’nda şehit olması Oruç Reis’in de İspanyollarla yapılan bir savaşta öldürülmesi romanlarda önemli derecede yer bulmuştur.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı “Türk Denizcilik Tarihi” öğretiminde yararlanılabilecek romanları tespit edip bu romanların değerlendirilmesini yapmaktır. İncelenen romanların hangilerinin tarihsel bilgilerle paralel oldukları, hangi romanların tarihsel gerçeklikten uzaklaşarak tarihî bir roman olma özelliğini kaybettiği de değerlendirilecektir. Buna ek olarak romanların tarih derslerinde kullanım alanları ile ilgili olarak önerilerde bulunulacaktır.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma incelenen on dört adet romanla sınırlıdır. Çalışmanın literatür taramasında çalışmanın konusuyla ilgili Ziya Hanhan tarafından yazılan “Midilli Önlerinde”, “Denizler Delisi”, “Doğan Reis”, “Kurt Hasan”, “Başın Sağolsun Akdeniz”, “Korsan Avcısı” isimli

romanları da tespit edilmiştir. Ancak konu bütünlüğü bakımından Ziya Hanhan'ın romanlarının ayrı bir çalışmanın konusu olması gerektiği düşünülmüştür.

Yöntem

Bu çalışmanın yöntemi doküman analizine dayanmaktadır. Doküman analizi araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyalin analizini kapsamaktadır. Geleneksel olarak doküman analizi tarihçilerin, antropologların ve dilbilimcilerin kullandığı bir yöntem olarak bilinmektedir (Yıldırım ve Şimsek, 2006: 187). Bu amaçla Türk denizcilik tarihi ile ilgili romanlar tespit edilmiş, ulaşılabilen romanlar okunarak içerik analizi ile değerlendirilmiştir.

Bulgular

Türk Denizcilik tarihi ile ilgili romanlar incelendiğinde birbirinden kıymetli edebi ürünlerin verildiği dikkat çekmektedir. Hakkında en fazla roman yazılmış iki denizci Barbaros Hayrettin Paşa ve Turgut Reis olmuştur. Bununla beraber Oruç Reis de romanlarda önemli kahramanlar arasındadır.

Araştırmada incelenen ilk roman Yavuz Bahadıroğlu (2012) tarafından kaleme alınan Çaka Bey isimli eserdir. Çakabey'in Bizans'a esir düşmesiyle başlayan olay örgüsü Anadolu Selçuklu Sultanı I. Kılıçarslan'ın Çaka Bey'i öldürtmesiyle son bulmaktadır. Çaka Bey açık sözlülüğü, dürüstlüğü ve kahramanlığı temsil etmektedir. Bizans Devleti anlatılırken romantik bir tarih anlatısını görmek mümkündür. Bizans sarayı bir entrika yuvasıdır. Halk yöneticilerden nefret etmekte, yöneticiler ise halka zulüm yapmaktadır. Bizans entrikası sonunda Çaka Bey'e kadar ulaşmıştır. Çaka Bey'i savaşlarda yenemeyeceğini anlayan Bizans çözümü Çaka Bey ve I. Kılıç Arslan'ın arasını açmakta bulmuştur. Denizcilik ile ilgili romanlarda görülen aşk ilişkilerini de burada görmek mümkündür. İmparator'un kızı Anna, Bizans Devleti toprak ve güç kaybettiği için değil; Çaka Bey kendisini umursamadığı için mutsuzdur:

“ Ama Çaka Bey’in evli oluşu beni çok sarstı. Hislerimi ölünceye kadar içime gömmek istiyorum. Kendimi başka işlere vereceğim. En iyisi bu heyecanlı günlerin tarihini tutayım, böylece gelecek nesillere bir armağanım olur. Çaka Bey fethettiği yerleri bırakacak, ben ise bir tarih kitabı bırakmak istiyorum (Bahadıroğlu, 2012, 168).

“Oruç Barbaros Reis” isimli roman Dursun Saral tarafından (2014) yazılmıştır. Bu eser Oruç Reis’in başkahraman olduğu bir romandır. Bu eser tarihsel bilgilerin edebi tarzda sunulmasından oluşmaktadır. Diğer tarihi romanlara göre bilimselliğin ve tarihsel bilgilerin en üst düzeyde yansıtıldığı bir eser izlenimi vermektedir. Bu eserde Barbaros kardeşlerin yaşamlarına yer verilmekte bu deniz kahramanlarının Müslümanlığın en büyük savunucuları arasında olduğu vurgulanmaktadır.

Oruç: Reislerim! Allahu Teâlâ’nın izniyle sağ selâmet İspanya’nın Endülüs kıyılarına ulaşabildik. Bundan sonra kıyıları dolaşıp nerede Müslüman bulursak onları teknelerimize alacağız. Nerede kâfir köyü bulursak dindaşlarımıza çektirdiklerinin bedeli olarak yakıp yıkacağız...(Saral, 2014: 277).

Barbaros Hayrettin Paşa’nın başkahraman olduğu romanlar; “Barbaros Hayrettin Geliyor”, “Deryaları Dize Getirenler” “Efsane” isimli romanlardır.

Feridun Fazıl Tülbentçi tarafından yazılan “Barbaros Hayrettin Geliyor” adlı romanda Barbaros Hayrettin Paşa ve Oruç Reis romanın en önemli iki kahramanıdır. Bunun yanında “Kurdoğlu Muslihittin Bey” de roman kahramanları arasındadır. Bu eserde Barbaros kardeşlerin Trablus, Cezayir ve Akdeniz’de faaliyetlerini anlatmaktadır. Barbaros kardeşlerin en büyük düşmanları İspanya adına hareket eden korsanlardır. Oruç Reis ve Hızır Reis denizlerde Müslümanların en büyük güvencesidir. Hıristiyan korsanlar Müslüman ticaret gemilerini vurmakta esir alınan insanları pazarlarda satmaktadır. Barbaros kardeşler, Türkleri ve Müslümanları içine düştükleri bu kötü durumdan kurtarmak için büyük mücadele vermiştir. Bu eserde Türk korsanların yakışıklı ve güçlü oldukları vurgulanmıştır. İspanyol ve Arap kadınlar Türk korsanlarına aşkını tüm Akdeniz dünyası bilmektedir. Akdeniz’de aşk, ölüm ve şarap korsanların yaşamının en önemli parçasıdır. Türk korsanları Arap topraklarında İspanyol hâkimiyetine son vermeye çalışmaktadır. Korsanlar Yavuz Sultan Selim döneminin ilk yıllarında Osmanlı Devleti’nden bir yardım görememiştir. Çünkü bu

korsanlar Selim'in kardeşi Şehzade Korkut taraftarı olarak bilinmektedir. Bununla beraber Cezayir, Trablus'taki yöneticiler ve halk da güven telkin etmemektedir. Korsanlar bölgedeki İspanyol baskısına karşı mücadele etmektedirler ancak yöneticiler fırsat buldukça İspanyollarla işbirliği yapmaktadır. İspanyollarla yapılan bir savaşta Oruç Reis şehit olmuştur. Ancak İspanyolların bu sevinci fazla sürmemiştir. Çünkü kardeşinin ölümü üzerine Hızır Reis'in intikam alacağını hisseden İspanya kıyılarını bir korku sarmıştır. Herkese kulaktan kulağa bir fısıltı yayılmaktadır: *"Barbaros geliyor"* (Tülbentçi, 1967: 362).

"Deryaları Dize Getirenler" isimli romanda Oruç Reis ve Kurduoğlu Muslihittin Reis önemli yer tutmaktadır. Oruç Reis ve Barbaros Hayrettin Paşa'nın Akdeniz'deki faaliyetleri dile getirilmiştir. Bu eserde tarihsel bilgiler edebi bir üslupla anlatılmaya çalışılmıştır. Bu romanda Türk Denizciler İslâmiyet'in kurallarına sıkı sıkıya bağlıdır. Türk denizciler gaza ve cihat ruhuyla hareket etmektedir. Bu yapıt hem roman hem de bir biyografi tarzında yazılmış bir eser izlenimi vermektedir (Karadağ, 2004).

Biz bu sulara İspanya'daki din kardeşlerimizin öcünü almak, onları selim topraklara yerleştirmek için dururuz. Elbette bu arada kâfirlerle de cidal ederiz. Eğer muradımız bu ise, bizim cidalimiz devlete hizmettir. Biz o vakit kendimizi devletin hakiki kulları farz ederiz (Karadağ, 2004: 434)

Barbaros Hayrettin Paşa'yı ele alan *"Efsane"* adlı roman İskender Pala tarafından yazılmıştır. Eser iki tema üzerinden hareket etmektedir. Birinci tema Gırnata Sultanlığı'nın ortadan kaldırılmasıdır. Gırnata Sultanlığı mensupları ortadan kaldırılmıştır. Sadece beş yaşında bir tahtın varisi hayatta kalabilmiştir. Bu çocuk Sidi Alkala (Seyyid Muradi) İspanya'da olan bir Türk kıızıyla tanışmıştır. Bu tanışma sonunda bir aşka dönüşecektir. Seyyid Muradi Barbaros'un en güvendiği insanlardan birisi olmuştur. Seyyid Muradi'nin en önemli amacı ailesinin intikamını almaktır. Eserin ikinci temasını ise Barbaros Hayrettin Paşa'nın Cezayir ve Trablusgarp'taki faaliyetleri oluşturmaktadır. Bu romanda İspanya Müslümanlarının uğradığı eziyetler de dile getirilmiştir. Romanda vurgulanan iki tema aşk ve kahramanlıktır. Ancak diğer romanlarda olduğu gibi Türk korsanlar içkiye ve kadına düşkün bir tarzda sunulmamıştır. Ancak yabancı denizciler ve yabancı kadınlar için aynı durum geçerli değildir (Pala, 2013:).

Turgut Reis de denizcilik tarihi açısından önemli kahramanlar arasındadır. Turgut Reis'in başkahraman olduğu romanlar şunlardır. *"Türk Korsanları"*, *"Turgut Reis"*, *"Kartal Başlı Kadırğa"*. Hem Feridun Fazıl Tülbentçi (1978) tarafından hem de Halikarnas Balıkcısı tarafından *"Turgut Reis"* (1980) ismiyle roman yazılmıştır. Halikarnas Balıkcısı eserini Turgut Reis'in doğumuyla başlatırken Feridun Fazıl Tülbentçi tarafından yazılan eser ise Turgut Reis'in Barbaros kardeşlerin hizmetine girmesiyle başlamaktadır. Bu iki eserde de Turgut Reis'in Trablus, Cezayir'deki faaliyetlerine yer verilmiştir. Bu iki romanda da aşk, kahramanlık ve macera gibi duygular yoğun olarak verilmiştir. Halikarnas Balıkcısı'nın tasvir ettiği Turgut Reis İslamiyet'in kurallarında daha fazla bağlı bir şekilde tasvir edilmiştir.

Abdullah Ziya Kozanoğlu (2005) tarafından yazılan *"Türk Korsanları"* Türk denizcilik tarihi ile ilgili yazılmış en eski romanlar arasındadır. Bu romanın başkahramanı Turgut Reis'tir. Barbaros kardeşler de roman kahramanları arasındadır. Bu roman Turgut Reis'in Akdeniz'deki savaşlarını konu almaktadır. Romanda Türk korsanları maceracı, cesur tarzda sunulmuştur. Şarap içmek ve güzel kadınlara âşık olmak korsanların yaşamının bir parçasıdır. Aşağıdaki satırlardan da anlaşıldığı gibi Turgut Reis'in kıymeti saray ve padişah tarafından bilinmemektedir.

"Padişah denilen biçarenin gözlerini riyakâr hareketleriyle boyayan Rus dönmesi karısı, dalkavuk ve dönmelerden kurulmuş saray güruhu, bu büyük Türk kahramanını Avrupa'nın birleşmiş koca bir Ehlisalip ordu ve donanmasıyla karşı karşıya ve yalnız bırakıyordu. Turgut Reis, yabancı bir memlekette, yabancı bir şehirde İspanya, Almanya, İtalya donanmalarıyla tek başına çarpışacaktı " (Kozanoğlu, 2005: 305)

Oğuz Özdeş (1963) tarafından yazılan *"Kartal Başlı Kadırğa"* isimli romanın başkahramanı Turgut Reis'tir. Turgut Reis'in Rodos Şövalyeleri ile mücadelesi ve Türk korsanlarla dostluğu anlatılmaktadır. Romanda aşk örgüsü de dikkat çekici şekilde sunulmuştur. Turgut Reis yakışıklılığı ile yabancı kadınların ilgisini çekmektedir. Anna isimli kadın, Turgut Reis'in dördüncü eşi olmayı seve seve kabul etmektedir.

Bekir Büyükarkın (1981) tarafından yazılan *"Suların Gölgesinde"* isimli roman Kurdoğlu Muslihittin Bey'i merkeze alınarak yazılmıştır. Bu eserde Muslihittin Bey nişanlısını kaçıran Rodos Şövalyelerinden intikam almaya yemin etmiştir. Rodos Şövalyeleri aynı

zamanda Akdeniz’de Müslümanlara eziyet etmektedir. Pek çok insan bu şövalyeler tarafından kaçırılmakta ve satılmaktadır. Kurdoğlu Muslihittin Bey, II. Bayezid, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman döneminde hizmet vermiştir. Muslihittin Bey güçlü kuvvetli ve yakışıklıdır. Arap kadınları ile İspanyol ve adalarda yaşayan kadınlar arasında pek çoğu bu denizciye âşıktır. Muslihittin Bey’in en büyük gayesi Rodos’u ele geçirerek bu şövalyelerden intikam almaktır. Bununla beraber Kemal Reis, Oruç Reis ve Hızır Reis bu denizcinin en yakın arkadaşları arasındadır. Uzun yıllar sonunda Rodos ele geçirilmiştir. Ancak Kanuni Sultan Süleyman bu şövalyelerin Malta’ya yerleşmesine izin vererek büyük hata yapmıştır. Ayrıca Kurdoğlu, Kanuni Sultan Süleyman’dan beklediği ilgiyi ve desteği görememiştir. Saray çevresi de Kurdoğlu’nu gözden düşürmek için elinden geleni yapmıştır.

“Muslihittin bayağı bir tekne reisi olamazdı. Onu derya kaptanları arasında da göremiyoruz. Zaten kaptan-ı derya olmak istemezdi. Ayrıca hasımları, düşmanları, kıskananları, menfaati çiğnenenler onu deya kaptanı yaptırırlar mıydı? Hele, Sadr-ı âzam Piri Mehmet Paşa’nın 27 Haziran 1523 de Rodos’un fethinden altı ay sonra emekli olur Silivri’deki çiftliğine çekilmesiyle yerine geçen Makbul İbrahim Paşa diye anılan, Has odabaşı İbrahim Ağa, Kurdoğlu’na bu imkânı verir miydi?(Büyükkarın, 1981: 415)

Abdullah Ziya Kozanoğlu (1955) tarafından yazılan “*Seyit Ali Reis*” adlı eser “*Mirat’ül Memalik*” adlı eserden yola çıkılarak hazırlanmıştır. Hindistan’dan İstanbul’a gelen Seyit Ali Reis’in maceraları anlatılmaktadır. Bu roman kimi zaman tarihsel gerçeklikten çok uzaklaşarak bir masal havasına da dönüşmektedir. Seyit Ali Reis’in yanında en güvendiği kişiler Pala Hüseyin ile Kelle Bekir’dir. Seyit Ali Reis bu arkadaşları ve yolda âşık olduğu Bige Bin Gül Hatun’la İstanbul’a gelir. İstanbul’a varana kadar Portekiz şövalyeleri ile de önemli maceralar yaşarlar. Burada rakip devlet Portekiz’dir. Bu eser tarihi romandan ziyade polisiye tarzda yazılmış bir romandır. Abdullah Ziya Kozanoğlu (1976) tarafından yazılan “*Sencivanoğlu*” adlı eser Korsan Sencivanoğlu’nun maceralarını anlatmaktadır. Romanda Piri Reis, Turgut Reis, Barbaros kardeşlere de yer verilmiştir. Sencivanoğlu için en büyük rakip Portekiz Devleti ve onun adına çalışanlardır. “*Sencivanoğlu*” romanında maceralarla örülmüştür. Tarihsel olaylar ve tarihi kişilerin rolleri çok sınırlıdır.

“Altınca Cezayir’de küpe doldurur, erkekse gemi ambarına forsa diye çıkar, karı ise bir tadına bakar, sonra avrat pazarına artırmaya kor, satar... Kırk yıllık korsan geleneği bozudun mu sonra böyle çapanoğlu çıkar işte...” (Kozanoğlu, 1976: 112).

“Uluç Ali Reis”, Halikarnas Balıkçısı tarafından (2011) yazılan başka bir tarihi romandır. Uluç Ali’nin doğumuyla başlayan eser Uluç Ali’nin ölümüyle sona ermektedir. İspanya’dan kaçarak Türk korsanlarına sığınan Uluç Reis Türk denizcilik tarihinde İnebahtı Savaşı’nda gösterdiği başarı nedeniyle unutulamayan bir kahraman olmuştur. Uluç Reis diğer Türk korsanları gibi güçlü, yakışıklı ve merhametlidir. Uluç Ali Reis romanında Barbaros Hayrettin Paşa, Turgut Reis, Seydi Ali Reis gibi denizcilerin yaşamlarına yer verilmiştir. Bu romanda Preveze Savaşı’nı, İnebahtı Savaşı’nı, Malta Kuşatması’nı Cezayir ve Tunus’a yapılan seferleri görmek mümkündür. Uluç Ali Reis bu savaşların tümünde yer almıştır. Bu eserde İspanya’daki Müslümanlara yapılan eziyeti Cem Sultan ile Bayezid arasındaki mücadeleye de yer verilmiştir. Romanda II. Bayezid, Kanuni Sultan Süleyman, II. Selim ve III. Murat devri ile ilgili bazı önemli gelişmeler konu edilmiştir. *“Uluç Reis”* romanında en büyük düşman devletin İspanya olduğu görülmektedir. Yine Papalık da Müslümanlara karşı sık sık Haçlı seferi çağrısı yapmaktadır. Venedik ise ikiyüzlü siyaset izlemektedir. Bir taraftan barış içinde olmakta ama düşmanlığını gösterecek en küçük fırsatı da kaçırmak istememektedir. Eserde Uluç Ali Reis’in Turgut Reis tarafından yetiştirildiği ve denizcilikle ilgili tüm becerileri öğrendiği vurgulanmıştır. Uluç Ali Reis de diğer Türk korsanları gibi saraya yakın olmak istememektedir. Malta Kuşatması’nda Turgut Reis dinlenilmediği için başarısız olduğu gibi İnebahtı Savaşı’nda da Uluç Reis’in savaş taktiği önerisi dikkate alınmamıştır. Bu savaşta Uluç Ali Reis gemilerini yok olmaktan kurtarabilmiştir. Diğer romanlarda da betimlendiği gibi Uluç Reis çok yakışıklıdır, pek çok Hıristiyan kadınlar Uluç reis’in aşkı ile yanıp tutuşmaktadır. Kaynaklarda Uluç Ali Reis sonradan Müslüman olmuş bir Hıristiyan olarak geçmiştir (Bostan, 2009: 229). Ancak roman yazarı Halikarnas Balıkçısına göre böyle büyük bir denizci ancak Türklerden olabilir. Uluç Ali Reis, Denizci Ali ile İtalya’ya esir olarak götürülmüş olan *“Kara Perçim”* adlı kadının bir gizli aşktan doğan çocuğudur. Ali, İtalyanlar tarafından bulunarak öldürülmüştür. Kara Perçim ölmeden önce çocuğuna milliyetini öğretmiş ve çocuğa babasının adı olan Ali ismini vermiştir. Uluç Ali Reis’in ismi inebahtı’da yapılan savaştan sonra Kılıç Ali Paşa olmuş ve kaptan-ı deryalığa getirilmiştir. Bu mevkiden sonra Osmanlı donanması Tunus ve Fas’ta üstünlük sağlamıştır. Romanda geçen başlıca hasım kahramanları ise Andrea Doria,

Şarlken, II. Philip'tir. Türk korsanları başta İspanya olmak üzere Venedik ve Portekiz'le mücadele etmektedir. Türk donanması Kanuni döneminde ise Fransa ile müttefikdir (Halikarnas Balıkçısı, 2011). Buna ek olarak Türk gemileri temiz ve düzenlidir.

“Türk korsan gemilerinde temizliğe çok riayet edilirdi. Çünkü gemide namaz kılındığı için orası adeta bir camii sayılırdı. Bundan başka gemi bir şahadet meydanı idi. Dolayısıyla pis ve mundar olmaması lazımdı. İspanyol, Maltız, Ceneviz, Venedik ve Papalık gemileri pislikten ve bittin insanın içini bulandıran fena kokulardan bir lağıma benzerken, Türk gemileri baştanbaşa “gemiyi şartlama” denilen esaslı temizleme ve yıkamalara tâbi tutuluyordu” (Halikarnas Balıkçısı, 2011: 103).

İhsan Oktay Anar (2011) tarafından yazılan “Amat” adlı romanda olaylar bir gemide geçmektedir. Ancak bu roman tarihi olaylara ve Türk korsanlarına yoğunlaşmamıştır. Eserde tasvirlerle ve esrarengiz olaylara yer verilmiştir. Bu romanda da deniz bir cazibe merkezidir.

...“Anlatılanlar doğruysa “softa” dediği medrese talebeleri, dersler sıkıcı olduğu için birer ikişer medreseden kaçıp denizci olarak yelkenli ticaret gemilerine, kalyonlara, iki direkli bumbartalara, ve çekelevelere yazılıyorlardı” (Amat, 2011: 237).

Tartışma ve Sonuç

Türk Denizcilik tarihi Türk tarihinde önemli yere sahip olan bir konudur. Türk Denizcilik tarihi hakkında akademik dünyada önemli çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Ancak tarih eğitimi alanında denizcilik tarihi öğretimi ile ilgili çalışmaların eksikliği dikkat çekmektedir. Tarihi konuları anlatmada edebi ürünlerin önemli olduğu bir çok çalışma ile ortaya konmuştur. Bu edebi ürünlerden en başta gelenler arasında romanlar gelmektedir. Türk denizcilik tarihi öğretiminde kullanılacak kıymetli romanların olduğu bir gerçektir. Türk denizcilik tarihi ile ilgili romanlara bakıldığında eserlerin Osmanlı Devleti'nin yükselme döneminde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu alanda Aptullah Ziya Kozanoğlu, Halikarnas Balıkçısı (Cevat Şakir Kabaağaç) ve Feridun Fazıl Tülbentçi başta gelen yazarlar arasındadır. Bununla beraber Yavuz Bahadıroğlu, Bekir Büyükkarın, İskender Pala, Oğuz Özdeş çeşitli alanlarda tarihi öğretiminde kullanılacak romanlar yazmıştır. Ancak Halikarnas Balıkçısı genellikle deniz, denizlerden geçimlerini sağlayan insanlar ve denizcilikle ilgili hikâyeler ve denizcilik tarihi romanlar üzerine yoğunlaşmıştır (Taştan, 2007: 533). Halikarnas Balıkçısının deniz üzerine yazılarında deniz ve insan adeta iç içe geçmiştir. Deniz insanlara kimi zaman

fırtına, hırçınlık, kızgınlık, ölüm verse de kimi zaman sevgi, şefkat, dayanışma, birliktelik sağlamaktadır (Taştan, 2007: 533). Halikarnas Balıkcısı denizcilikle ilgili romanlarına Anadolu efsanelerini de başarılı bir şekilde işlemiştir.

Türk Denizcilik tarihi ile ilgili romanlara bakıldığında Barbaros Hayrettin Paşa ve Turgut Reis hakkında en fazla roman yazılan iki Türk Denizcisidir. Bununla beraber Oruç Reis romanlarda yer alan kahramanlar arasındadır. Ancak Oruç Reis'in erken ölümü nedeniyle romanların bir bölümüne kadar Oruç Reis'ten bahsedilebilmektedir. Bununla birlikte Piri Reis'i ve Muslihittin Reis'i de roman kahramanları arasında görmek mümkündür. Romanlarda Osmanlı Devleti dışında Türk Denizcilik Tarihi ile ilgili olarak sadece Çaka Bey ile ilgili roman vardır. Anadolu Selçuklu Devleti'nin denizcilik faaliyetleri ile ilgili bir romana ulaşamamıştır. Bu durum da Çaka Bey ile başlayan denizcilikte parlak dönemin onun ölümüyle Osmanlı Devleti'nin yükselme dönemine kadar sönük geçtiğinin en büyük kanıtıdır. Romanların yazılış tarzı ele alındığında Feridun Fazıl Tülbentçi tarafından yazılan "Barbaros Hayrettin Geliyor" ile "Deryaları Dize Getirenler" isimli romanlar tarihsel gerçekliği edebi bir üslupla anlatıldığı havası yaratmaktadır. Bu romanlarda yoğun tarihsel bilgiler vardır. Cevat Şakir Kabaağaç (Halikarnas Balıkcısı) tarafında yazılan romanlarda ise akıcılık ve anlatımın yalınlığını görmek mümkündür. Halikarnas Balıkcısının çizdiği "Turgut Reis" imajı muhafazakâr bir imajdır. Aptullah Ziya Kozanoğlu'nun "Türk korsanları" adlı yapıtı tarihsel gerçekliğin edebi bir dille anlatıldığı bir tarzda yazılmıştır. Ancak bu yazara ait "Sencivanoğlu" adlı yapıt gerçeklik sınırlarını oldukça zorlayarak tarihsel bir roman olma özelliğini kaybetmiştir. Aptullah Ziya Kozanoğlu tarafından yazılan "Seyit Ali Reis" isimli yapıt Hint Deniz Seferleri sırasında gemileri parçalandığı için Hindistan'dan İstanbul'a yürüyerek dönen Seyit Ali Reis'in maceralarını anlatmaktadır. Bu roman tarihi bir roman olmaktan ziyade polisiye bir roman özelliği göstermektedir.

Türk denizcilik tarihi ile ilgili romanlar bakıldığında anlatılan başlıca konular arasında Tunus ve Cezayir'in fethi konusu geçmektedir. Buna ek olarak Türk denizcileri Endülüs'teki Müslümanlara yardım etmeleri de işlenmiştir. En büyük rakip Anre Doria, Şarlken ve Sen Jean Şövalyeleridir. Türk Denizcileri en büyük desteği önce Şehzade Korkut'tan sonra da Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman'dan almışlardır. Kanuni Sultan Süleyman iyi bir padişah olmasına rağmen Türk korsanlarına dış bileyen saray mensuplarının etkisi altında

kalmıştır. Buna ek olarak Türk korsanları saraydan gerekli desteği çoğu zaman alamamışlardır. Batı dünyası çıkarıcı, güvenilmez olarak nitelendirilirken, Arap yöneticiler de fırsat buldukça Türk korsanlarını arkadan vurmaktadır. Ancak Arap halkı kendi yöneticileri yerine Türk yöneticileri görmeyi arzu etmektedir.

Romanların ana temaları arasında aşk hikâyeleri ön plandadır. Hemen hemen bütün romanlarda bu konuyu baskın bir şekilde görmek mümkündür. Başkahraman olan Türk korsanlarının yabancı sevgilileri vardır. Bununla beraber yabancı ülkelerde bulunan Türk kadınlar için böyle bir durum söz konusu değildir. Esir pazarında satılmaktan ise ölmek daha iyidir. Türk korsanları Türkleri ve Müslümanları utanılacak duruma düşmekten kurtardığı için halk onlara şükran duymaktadır. Ancak Türk korsanları politikayı çok iyi bilmemektedirler. Yaptıkları hizmetlerin birçoğu karşılıksızdır. Saraya yakın olamamışlar ve çoğu zaman da yakın olmayı düşünmemişlerdir. Türk korsanlarının çoğu zaman hizmetleri karşılıksız kalmıştır. Kimi zaman ise kaptan-ı deryalar denizcilerden değil karacılardan seçilmiştir.

Araştırmada bahsedilen romanlar tarih eğitimi açısından çok önemli materyaller arasındadır. Yükseköğretimde ve ortaöğretimde Türk denizcilik tarihi konularının öğretiminde bahsi geçen romanlardan yararlanılabilir. Bu romanların yararlanılabileceği alanlar genellikle Osmanlı Devleti'nin yükselme dönemidir. Bu konu ortaöğretim onuncu sınıf tarih ders kitabında Kanuni Döneminde Denizcilik alanında gelişmeler başlığına tekabül etmektedir. Bu romanlar Osmanlı Devleti'nin Portekiz ve İspanya ile mücadeleleri konuları anlatılırken de yararlanılabilecek eserler arasındadır. Bununla beraber Osmanlı devletinin duraklama ve gerileme döneminde Türk denizcilik tarihiyle ilgili önemli dönüşümlerin olduğu dönemdir. Ancak bu dönemlerle ilgili yazılan roman tespit edilememiştir. Bu durum zaferlerin ve kazanılan savaşların geleceğe aktarılma isteğinin bir sonucu olarak da değerlendirilebilir.

Kaynakça

- Aktaş, Ö. (2013). "Türk denizcilik tarihi ile ilgili romanlarda Turgut Reis imajı". *"Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi"*, 34, 157-167.
- Ata, B. (2000). Tarih öğretiminde bir araç olarak; tarihi romanlar. *Türk Yurdu*, Sayı 153-154, s. 158-165, Ankara.
- Bostan, İ (2004). Adriyatik'te korsanlar ve deniz gazileri, haydutlar. *"Toplumsal Tarih Dergisi"*, 127, s. 64- 70.
- Bostan, İ. (2009). Akdeniz'de korsanlık: Osmanlı deniz gücü. İdris Bostan ve Salih Özbaran (Ed), *Türk Denizcilik Tarihi* (s. 227-239), İstanbul: Boyut Yayınları.
- Bostan, İ. (2010). *Osmanlılar ve Deniz*, İkinci Baskı, İstanbul: Küre Yayınları.
- Bostan, İ (2011). *Osmanlı Deniz Akıncıları*, NTV Tarih, Sayı: 27, 34.44.
- Cazgır ve Diğerleri (2010). *Ortaöğretim Tarih 10*, İkinci Baskı, İstanbul: Devlet Kitapları.
- Çelik, M (2007). Türk- İslam edebiyatında deniz İmgesi, (Ed. Özlem Kumrular). *Türkler ve Deniz* (525-532), İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Çençen, N. (2010). 11. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Tarih Öğretmenlerinin "Edebi Ürün" Kullanımına İlişkin Görüşleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Tarih Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Foshay, A.W. (1997). The Emotion and social studies. *Journal of Curriculum and Supervision*, 12(4), 356-366.
- Karaalioğlu, S.K. (1980). *Edebiyat Sanatı*, İstanbul.
- Koloğlu, O. (2012). *Türk Korsanları*, İstanbul: Tarihçi Kitabevi.
- Levstik, L. S and Barton K. (2008). *Doing History*, New York and London: Routledge
- Özcan, A. (2011). *Türkiye'de Popüler Tarihçilik 1908-1960*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Öztürk C. ve Otluoğlu R. (2005). Sosyal bilgiler öğretiminde edebî ürünler ve yazılı materyaller, 3.Baskı, Ankara: PegemA Yayıncılık

Şimşek, A. (2006). Tarihsel romanın eğitimsel işlevi. *Bilig Dergisi*, 37, 65-80

Taştan, Z. (2007). Halikarnas Balıkçısı'nın öykülerinde deniz. Özlem Kumrular (Ed), *Türkler ve Deniz* (ss.533- 554), İstanbul: Kitap Yayınevi.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınevi.

İncelenen Romanlar

Anar, İ. O. (2011). *Amat*, İletişim Yayınları,9. Baskı, İstanbul (Eserin ilk Baskısı 2010 yılında yapılmıştır).

Bahadıroğlu, Y. (2012). *Çakabey*, İstanbul: Nesil Yayınları.

Büyükkarın, B. (1981). *Suların Gölgesinde*, İstanbul: Arkın Kitabevi.

Halikarnas Balıkçısı. (2011). *Uluç Reis*, on dördüncü basım, İstanbul: Bilgi Yayınevi (Eserin Birinci Basımı 1962 yılında yapılmıştır).

Halikarnas Balıkçısı. (1980). *Turgut Reis*, İstanbul: Bilgi Yayınevi.

Kozanoğlu, A. Z. (1955). *Seyit Ali Reis*, İstanbul: Türkiye Yayınevi.

Kozanoğlu, A.Z. (1976). *Sencivanoğlu*, Yedinci Baskı, Bahar Matbaası, İstanbul (Eserin ilk baskısı 1957 yılında yapılmıştır).

Kozanoğlu, A. Z. (2005). *Türk Korsanları*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul (Eserin ilk baskısı 1931 yılında yapılmıştır).

Özdeş, O. (1963). *Kartal Başlı Kadırga*, İstanbul: Türkiye Yayınevi.

Pala, İ. (2013). *Efsane*, ikinci Baskı, İstanbul: Kapı Yayınları.

Saral, D. (2014). *Oruç Barbaros Sultan*, İstanbul: Ötüken.

Tülbentçi, F.F. (1978). *Turgut Reis*, Gül Matbaası, Dördüncü Baskı, İstanbul (Eserin ilk baskısı 1958 yılında yapılmıştır)

Tülbentçi, F. F (1967). *Barbaros Hayrettin Geliyor*, Beşinci Baskı, İstanbul: Tan Matbaası.

Karadağ, R. (2004). *Deryaları Dize Getirenler*, İstanbul: Truva Yayınları.